

Lokalhistorisk metode

JENS CHRISTIAN HANSEN: GEOGRAFI OG LOKALHISTORIE –
ROLF DANIELSEN: GEOGRAFI OG LOKALHISTORIE – ROLF
FLADBY: HVORDAN KAN BYGDEHISTORIEN DISPONERES? *Alle i
Heimen bd. 15, 1970, henholdsvis s. 1–9, 79–82 og 63–70.*

Det er ikke almindeligt at anmelde tidsskriftsartikler, men det norske *Heimen* har bragt ovenstående artikler med principielle betragtninger, der også vil have stor interesse for danske lokalhistorikere, hvorfor vi gør en undtagelse her.

Geografen, universitetslektor Jens Christian Hansen tager sit udgangspunkt i en skildring af den franske regionalgeografiske skole. Dens undersøgelser havde som mål at forklare en hel regions kulturlandskab, befolknings- og bosætnings-situation samt den regionale økonomi som et resultat af menneskenes udnyttelse af de naturgivne faktorer gennem tiderne. Efterhånden rettedes opmærksomheden mod processer og årsagssammenhænge; man opgav den totale beskrivelse af regionen og valgte at koncentrere sig om centrale problemer. Jens Christian Hansen ønsker en lignende udvikling for lokalhistorien, man må opgive at favne hele virkeligheden og må samle sig mere om udvikling end om tilstand – forklaring frem for beskrivelse. Han beretter om sit eget arbejde med bogen om Notodden, der handler om hvad der er specielt for denne by i modsætning til andre norske byer. I megen traditionel lokalhistorie blandes væsentligt og uvæsentligt i én kronologisk ensformighed og derved bliver værket uinteressant for ikke-historikeren. Virkeligheden er først og fremmest interessant ved de *problemer* den præsenterer os for. Detaljeret tilstandsbeskrivelse er nødvendig som baggrund for analyse af de processer som ændrer samfundet. Resultatet af arbejdet skal fremlægges i læselig form og meget af det indsamlede materiale skal ikke trykkes, men arkiveres. Her kan regionalgeografen lære lokalhistorikeren at bruge kort, de har både pædagogiske og videnskabelige fordele. Mange spalter med beskrivelser samt lister over udsæd og husdyrhold kan spares og gengives via kort. De er mere overskuelige og viser desuden fordelingsmønstre og regionale forskelle, hvorved de kan bidrage til at danne synteser. På samme måde kan kort vise kommunikationsudvikling, byggevirksomhed, forretningers placering m. m. Der foreligger megen statistik om den næringsmæssige udvikling, men den udnyttes sjældent af lokalhistorikeren fordi grundtabellerne er uoverskuelige. Omsat i kortform ville denne statistik være anskuelig og nyttig.

Historieprofessoren Rolf Danielsen kommenterer disse synspunkter og går navnlig mod tanken om at historikeren kun skal interessere sig for det der er specielt ved hans lokalitet. Han frygter det vil gøre forskningen fattigere, vanskeliggøre sammenligninger og nyfortolkninger af fænomener som kan have rigshistorisk gyldighed, men som er nemmest at iagttage på lokalt plan. I stedet sætter han nøgleordene: overordning og integration. De emner lokalhistorikeren arbejder med kan grupperes i fem hovedområder: 1) økonomisk historie, 2) social historie, 3) kommunal historie, 4) politisk historie og 5) kulturlivets historie. Det er værdifuldt stadig at behandle alle fem områder, men man kan gøre et enkelt af dem, for eksempel socialhistorien til det overordnede i disposition og fremstilling og så drage de andre områder ind til belysning af hovedemnet. Det vil være langt mere frugtbart.

Med hensyn til anvendelsen af kort, kan Rolf Danielsen ganske tilslutte sig Jens Christian Hansens synspunkter. Kendskab til geografisk metode burde indgå i lokalhistorikernes (og andre historikeres) oplæring. Fra dansk side kan man kun understrege det sidste synspunkt. Alt for ofte ser man lokalhistoriske arbejder med dårlige eller dårligt udnyttede kort – hvis der da i det hele taget er blevet plads til kort.

Hvad angår problemet om udvælgelse og disponering af det lokalhistoriske stof, kan man med udbytte supplere de ovennævnte synspunkter med dem der fremføres af Rolf Fladby, lederen af Norsk Lokalhistorisk Institutt. Han siger, at målet for den der arbejder med en bys eller et sogns samlede historie må være at skildre et samfunds udvikling fra det første møde mellem naboer i et ellers ubebygget område til det komplicerede lokalsamfund af i dag.

Det har været almindeligt at lokalhistoriske værker – i Norge som i Danmark – har været opbygget efter emner. Der indledes med kapitler om geologi, plante- og dyreverden samt arkæologi; de er ofte skrevet af specialister og tynget af udpræget fagstof. Andre kapitler behandler folketal, gårdenes historie, udviklingen af de forskellige næringsgrene og det kommunale styre med hovedvægt på institutionerne. Mest af alt interesserer forfatterne sig dog for kirker, præster og skoleforhold. Emnerne behandles hver for sig, uden sammenhæng, og bøgerne bliver beskrivende. Efterhånden er der sket en udvidelse i bredden, bl. a. ved at emnerne splittes op i flere undergrupper, og der lægges stadig større vægt på etnologiske synspunkter.

En svaghed ved bøger af denne type er, at de ofte ordner stoffet efter kilde typer. Stednavne og arkæologi behandles således i to forskellige artikler, hvor man kunne have brugt disse kilder til at skildre bebyggelseshistorie og samfundsudvikling. Ved emneopdelingen opdager man ikke forbindelsen mellem samfundets forskellige områder.

I modsætning hertil nævnes en anden type lokalhistoriske arbejder – i Norge repræsenteret ved Andreas Holmsen og Lars Reinton. Her er opsplittningen i emner afløst af en kronologisk inddeling i tidsafsnit. For Holmsen er hovedformålet at vise de historiske udviklingslinjer i lokalsamfundet, mens Reinton vil give et levende billede af folket og folkelivet. For Rolf Fladby er der ingen tvivl

om at den kronologiske opbygning er den mest hensigtsmæssige, men han understreger, at det ikke blot er et spørgsmål om at vælge en bestemt disposition. Selve inddelingsmåden er kun det synlige udtryk for hvordan vi arbejder med stoffet. Periodeinddelingen må afhænge af udviklingen i det enkelte lokalsamfund. Har man så fundet det karakteristiske for hver enkelt periode, må man gøre *det* til hovedtema for sin behandling af netop dette tidsafsnit. Derefter spørger man: Hvad var baggrunden herfor? Hvilke konsekvenser fik denne udvikling? – og derved trækkes de øvrige sider af samfundets liv ind i behandlingen. Denne arbejdsmåde engagerer historikeren og skaber således mulighed for også at fængsle læseren.

Vi har ikke på dansk mange bidrag til drøftelse af lokalhistorisk metode, det er derfor glædeligt at man kan henvise til de her refererede norske indlæg. De er alle korte, klare og særdeles inspirerende. De bør læses af mange danske lokalhistorikere.

Iøvrigt fortsætter drøftelserne i Heimen. Fra bind 15 kan nævnes 3 artikler: Edvard Bull: Betragtninger omkring jubileumsboka (s. 185–89), Andreas Holmsen: Kombinasjon av ny og gammel bygdebokmodell (s. 209–12) og Roger G. Bennett: Kartografisk teknikk og kartfremstilling (s. 235–46).

Knud Prange

Om at spørge rigtigt

CARSTEN BREGENHØJ: ETNOLOGISK INTERVIEWTEKNIK. *D. H. F. håndbøger, Kbh. 1972. 88 s. Indb. Særpris 25.30 kr.*

Som etnolog er det med glæde man konstaterer, at DHF i sin vidtspændende håndbogsserie nu har suppleret den særdeles sparsomme danske litteratur om etnologisk arbejdsteknik ved at give plads for Carsten Bregenhøjs »Etnologisk interviewteknik«. Behovet for en sådan fremstilling har i mange år været føleligt i etnologernes hastigt voksende kredse, og med denne bog er man nået et godt stykke vej frem.

Bogens holdning til emnet fremgår af Bregenhøjs forord, hvori det bl. a. siges, at »Interviewteknik med den dertil hørende psykologi er ... en slags fejlkildeforebyggende instrument, med hvilket man søger at tilvejebringe et pålideligt og kontrollabelt forskningsmateriale. Men interviewteknik er samtidig et instrument i kildekritikken, idet den giver os normer og metoder, med hvilke vi kan kontrollere spørgeteknikken i ethvert spørgeskema og båndoptaget interview.«

Bregenhøjs fremstilling er opdelt i to hovedafsnit. Det første omhandler interviewets ydre rammer: Formulering af projekt, tekniske hjælpemidler mm. Det andet – og vel det både vigtigste og vanskeligste – afsnit beskæftiger sig med interviewets indre dynamik, hvori emner som interviewpsykologi, spørgeskemaopbygning og spørgeteknik indgår. Bogen afsluttes med udskrift af et konstrueret, meget fejlfyldt interviewforløb, gennem hvilket læseren har mulighed for selv at udøve kritik overfor et materiale.